

BELGISCHE KAMER VAN
VOLKSVERTEGENWOORDIGERS

13 juli 2001

WETSONTWERP
betreffende de anonieme getuigen

AMENDEMENTEN

voorgesteld na de indiening van het verslag

Nr. 58 VAN DE HEER **DECROLY**

Art. 14

In het voorgestelde artikel 189bis, het laatste lid vervangen door de volgende bepaling :

«De veroordeling van een persoon mag noch uitsluitend noch doorslaggevend berusten op anonieme getuigenissen die zijn verkregen met toepassing van de artikelen 86bis en 86ter. Die getuigenissen moeten in ruime mate worden bevestigd door gegevens die door andere bewijsmiddelen zijn verkregen».

VERANTWOORDING

Dit amendement beoogt de tekst van het wetsontwerp nauwer te laten aansluiten bij de oorspronkelijke formulering, zoals die door de regering aan het parlement werd voorgesteld (zie DOC 50 1185/001, blz. 69, laatste lid van artikel 12).

Voorgaande documenten :

Doc 50 **1185/ (2000/2001) :**

001 : Wetsontwerp.

002 tot 008 : Amendementen.

009 : Verslag.

010 : Tekst aangenomen door de commissie

CHAMBRE DES REPRÉSENTANTS
DE BELGIQUE

13 juillet 2001

PROJET DE LOI
relatif aux témoins anonymes

AMENDEMENTS

présentés après le dépôt du rapport

N° 58 DE M. **DECROLY**

Art. 14

A l'article 189bis, proposé, remplacer le dernier alinéa par l'alinéa suivant:

« La condamnation d'une personne ne peut être fondée de manière exclusive, ni dans une mesure déterminante, sur des témoignages anonymes obtenus en application des articles 86bis et 86ter. Ces derniers doivent être corroborés largement par des éléments recueillis par d'autres modes de preuves. ».

JUSTIFICATION

Cet amendement vise à rapprocher le texte du projet de loi de sa formulation initiale, telle que présentée à la Chambre par le gouvernement (cf. DOC 50 1185/001, p. 69, dernier alinéa de l'article 12 d'alors).

Documents précédents :

Doc 50 **1185/ (2000/2001) :**

001 : Projet de loi.

002 à 008 : Amendements.

009 : Rapport.

010 : Texte adopté par la commission.

Om voedsel te geven aan de innerlijke overtuiging van de rechter, welke richting die ook uitgaat, moet een anonieme getuigenis worden bevestigd door ten minste één gegeven dat wordt verkregen door een ander bewijsmiddel dat is opgenomen in het dossier. Men kan meer bepaald niet iemand veroordelen uitsluitend op grond van een anonieme getuigenis.

Uit een amendement dat werd ingediend in de commissie en dat in de thans voorliggende tekst van het wetsontwerp werd verwerkt, komt naar voren dat die regel niet meer zouden gelden in geval van verscheidene gelijkkluidende anonieme getuigenissen. Die zouden gewoon omdat ze zo talrijk zijn een soort van «geldigheidpremie» krijgen. Zo zou de Belgische wet flagrant in strijd zijn met de rechtspraak van het Europees Hof voor de Rechten van de Mens.

In plaats van gelijkkluidende anonieme getuigenissen aan te dragen als gegevens die tot andere bewijsmiddelen leiden en die nopen tot passende middelen om ze te verkrijgen (schaduw, vermogensonderzoek, infiltratie enzovoort), dreigt de in de commissie geamendeerde tekst de politieagenten en de magistraten ertoe aan te zetten een dossier dat alleen op anonieme getuigenissen berust te snel af te sluiten.

Dit amendement ligt in het verlengde van de memorie van toelichting, waarin bij herhaling wordt gewezen op het streven om de vaste rechtspraak van Straatsburg op te nemen in het intern recht (zie onder meer DOC 50 1185/001, blz. 3 *in fine* en blz. 5). Het geeft de regel weer die sinds verscheidene jaren geldt in verband met de «bewijskracht» van de anonieme getuigenissen (arresten Kostovski, Windisch, Lüdi, Doorson, Van Mechelen) en die het Hof van Cassatie heeft overgenomen (Cass., 29 april 1998, JLMB, 1999, 230).

Het staat buiten kijf dat onderzoeken dreigen te worden gemanipuleerd door leden van de maffia: zij zijn vaak zeer gewiekst – zie de problematiek van de verklikkers – om de politieagenten of zelfs de magistraten te gebruiken om gevoelige gerechtelijke onderzoeken of opsporingsonderzoeken in een bepaalde richting te sturen of om af te rekenen met concurrenten bijvoorbeeld. Dat gevaar neemt uiteraard toe als de georganiseerde misdaad anoniem kan optreden, dat wil zeggen met beperkte kosten en risico's. Dit amendement zou dat gevaar aanzienlijk beperken mocht het worden aangenomen.

De uitvoerende macht en de rechterlijke macht moeten worden voorzien van instrumenten die juridisch veiliger zijn en dus doeltreffender in de strijd tegen de georganiseerde misdaad. Die veiligheid en die doeltreffendheid zouden in het gedrang komen indien verschillende gelijkkluidende anonieme getuigenissen voldoende zouden zijn om een strafdossier af te sluiten. Door een derde in elkaar gestoken of met onzichtbare hand geleide anonieme getuigenissen tegen een rechtzoekende zouden voortaan voldoende zijn om hem te doen veroordelen, ook al zijn er geen andere objectieve bewijzen.

De georganiseerde misdaad, die zeer sterk is om haar verdediging in rechte te organiseren, zal ongetwijfeld met succes van dat gebrek gebruik maken, gelet op de voormelde overvloedige rechtspraak. Een rechter zou verplicht zijn een maffioso (bijvoorbeeld een mensensmokkelaar) vrij te spreken indien zijn dossier alleen anonieme getuigenissen zou bevatten. Mocht hij toch worden veroordeeld uitsluitend of in ruime mate op grond van die anonieme getuigenissen, dan zou de kans groot zijn dat het vonnis teniet wordt gedaan in beroep of wordt vernietigd in cassatie ... of zou België zelfs door het Europees Hof voor de Rechten van de Mens kunnen worden verplicht hem schadevergoeding te betalen!

Pour alimenter l'intime conviction du juge dans quelque sens que ce soit, un témoignage anonyme doit être confirmé par au moins un élément recueilli par un autre mode de preuve apparaissant au dossier. En particulier, on ne peut condamner quelqu'un sur la base exclusive d'un témoignage anonyme.

D'un amendement introduit en commission et intégré dans le texte actuel du projet, il ressort que cette règle ne vaudrait plus en cas de pluralité de témoignages anonymes convergents. Du simple fait de leur nombre, ceux-ci pourraient bénéficier d'une «*prime de validité*». Cela mettrait la loi belge en contradiction frontale avec la jurisprudence de la Cour européenne des droits de l'homme.

Au lieu de faire apparaître des témoignages anonymes convergents comme des éléments ouvrant sur d'autres modes de preuve et commandant la mise en œuvre des moyens adéquats pour les recueillir (mise sous observation, enquête patrimoniale, infiltration, etc.), le texte tel qu'amendé en commission risque d'amener des policiers et magistrats à boucler trop vite un dossier que n'étayeraient que des témoignages anonymes.

Le présent amendement s'inscrit dans le droit fil de l'exposé des motifs, qui insiste à plusieurs reprises sur la volonté de consacrer en droit interne la jurisprudence constante de Strasbourg (cf. notamment DOC 50 1185/001, pp. 3, in fine, et 15). Il traduit la règle dégagée depuis plusieurs années relativement à la «force probante» des témoignages anonymes (arrêts Kostovski, Windisch, Lüdi, Doorson, Van Mechelen), règle qui a été adoptée par la Cour de cassation (Cass. 29 avril 1998, JLMB, 1999, 230).

Le danger de manipulation d'enquête par des éléments mafieux est avéré: ils sont souvent habiles – cf. la problématique des indicateurs – pour utiliser des policiers, voire des magistrats dans le but de dévier le cours d'instructions ou d'informations sensibles ou pour régler leur compte avec des concurrents, par exemple. Ce danger est évidemment accru quand la criminalité organisée peut agir dans l'anonymat, c'est-à-dire à frais et risques limités. S'il était adopté, le présent amendement réduirait significativement ce danger.

Il faut doter les pouvoirs exécutif et judiciaire d'outils juridiquement plus sûrs et donc plus efficaces dans la lutte contre la criminalité organisée. Or, cette sûreté et cette efficacité seraient mises à mal si plusieurs témoignages anonymes se recoupaient mutuellement pouvaient suffire à boucler un dossier répressif. Des témoignages anonymes concertés ou téléguidés par un tiers contre un justiciable suffiraient désormais, même en l'absence d'éléments objectifs de preuve autres, à le faire condamner.

C'est une faille que la criminalité organisée, puissante dans l'organisation de sa défense en justice, ne manquera pas d'exploiter victorieusement au vu de la jurisprudence abondante rappelée plus haut. Un mafieux (par exemple, un trafiquant d'êtres humains) verrait son juge obligé de l'acquitter si son dossier ne contenait que des témoignages anonymes. S'il était néanmoins condamné, mais exclusivement ou de façon déterminante sur base de ces témoignages anonymes, il aurait de grandes chances de voir son jugement réformé en appel ou cassé par la Cour de cassation... à moins même que la Belgique soit un jour obligée par la Cour européenne des droits de l'homme à lui verser des dommages et intérêts!

De slachtoffers van de georganiseerde misdaad zouden als eerste de gevolgen (zware gevolgen, in domeinen zoals de mensensmokkel) dragen van een bepaling die ruimte laat voor dergelijke contraproductieve uitwerkingen.

Nr. 59 VAN DE REGERING

Art. 14

Het voorgestelde artikel 189bis, derde lid, wijzigen als volgt:

1° De woorden «, tenzij de rechterlijke beslissing de redenen aangeeft, eigen aan de zaak, die het bewijs met verschillende anonieme getuigen rechtvaardigen» **weglaten.**

2° Het lid aanvullen als volgt:

«In het kader van de toepassing van artikel 77bis, §§ 2 en 3 van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, kan de rechter in uitzonderlijke omstandigheden het bewijs toelaten door verschillende anonieme getuigen, bij gebrek aan andere bewijselementen. In dit geval geeft de rechterlijke beslissing de redenen aan, eigen aan de zaak, die dit bewijs rechtvaardigen.»

VERANTWOORDING

Het basisprincipe is dat een anonieme getuigenis steeds gesteund moet worden door andere bewijsmiddelen dan anonieme getuigenissen om in aanmerking genomen te kunnen worden in een dossier.

De enige toelaatbare uitzondering waarbij verschillende anonieme getuigenissen in aanmerking genomen zouden kunnen worden zonder gesteund te worden door andere bewijselementen, is de hypothese van een misdrijf bedoeld in artikel 77bis, §§ 2 en 3 van de wet van 15 december 1980, dat bepalingen bevat ter bestrijding van mensenhandel. In deze hypothese heeft de rechter evenwel de verplichting zijn beslissing te motiveren, in functie van de omstandigheden eigen aan de zaak die rechtvaardigen dat het bestaan van het misdrijf slechts beezen kan worden door verschillende anonieme getuigenissen.

De minister van Justitie,

Marc VERWILGHEN

Les victimes de la criminalité organisée seraient les premières à payer (au prix fort, dans les domaines comme la traite des êtres humains) une disposition créant une brèche favorable à de tels effets contre-productifs.

Vincent DECROLY (AGALEV-ECOLO)

N° 59 DU GOUVERNEMENT

Art. 14

A l'article 189bis, alinéa 3, proposé, apporter les modifications suivantes:

1° Supprimer les mots «, à moins que la décision judiciaire n'indique les raisons, propres à la cause, qui justifient la preuve par différents témoins anonymes».

2° Compléter cet alinéa comme suit :

« Dans le cadre de l'application de l'article 77bis, §§ 2 et 3, de la loi du 15 décembre 1980 sur l'accès au territoire, le séjour, l'établissement, et l'éloignement des étrangers, le juge peut, dans des circonstances exceptionnelles, admettre la preuve par différents témoins anonymes, à défaut d'autres éléments de preuve. Dans ce cas, la décision judiciaire indique les raisons, propres à la cause, qui justifient cette preuve. »

JUSTIFICATION

Le principe de base est qu'un témoignage anonyme doit être corroboré par d'autres preuves que des témoignages anonymes pour pouvoir être pris en considération dans un dossier.

La seule exception admissible où différents témoignages anonymes pourraient être considérés comme preuves sans être corroborés par d'autres éléments de preuve, est l'hypothèse d'une infraction visée à l'article 77bis, §§ 2 et 3 de la loi du 15 décembre 1980 contenant des dispositions en vue de la répression de la traite des êtres humains. Dans cette hypothèse, le juge a toutefois l'obligation de motiver sa décision, en fonction des circonstances propres à la cause justifiant que l'existence de l'infraction peut être prouvée que par différents témoignages anonymes complets.

Le ministre de la Justice,

Marc VERWILGHEN